

Томаш Галік. *Ніч сповідника: Парадокси малої віри у постоптимістичну епоху* / переклали з чеської Надія Лобур, Любов Федик. Жовква: Місіонер 2010. 288 с.

Томаша Галіка, чеського філософа й католицького священика, іноді називають «богословом для атеїстів». Його книжки, які він почав писати в зрілому віці, уже після п'ятдесяти, швидко набули популярності в посткомуністичній Чехії. А «Ніч сповідника: Парадокси малої віри у постоптимістичну епоху» стала першим виданням його праць українською мовою.

В одному зі своїх інтерв'ю на чеському радіо Томаш Галік зауважив, що так само, як нема віруючих людей, які б не задавалися питанням про природу своєї віри та існування Бога, немає й атеїстів, які б ніколи не сумнівалися в істинності своїх переконань. Діалог між вірою і невір'ям – це діалог, що відбувається в серці людини. «Справжня жива віра – це постійна боротьба з нашим “я”» (с. 121). Корені атеїзму, фанатизму, фундаменталізму чи релігійної нетерпимости – у невирішених сумнівах і тривогах. Прагнення усунути внутрішній конфлікт проєктується назовні й спонукує боротися з тими, хто розхитує наші переконання й посилює наші сумніви.

Цікаво, що стриманий традиціоналізм автора, який є вираженням його глибоких духовних переживань, значно зрозуміліший невір'ючим, ніж, наприклад, надмірна емоційність так званих «ліберальних християн». Зокрема, Галік критикує стрічку Мела Гібсона «Страсті Христові», називаючи екранізацію Ісусових страждань «христологічною ерессю», в якій усе зводиться виключно до фізичного подвигу Христа як людини. Сподоглядання жахить викликає в сентиментально-побожного глядача почуття провини, насильство й страждання стають самодостатніми, відсуваючи в тінь воскресіння як кульмінаційний момент історії. Відповідно, автор вважає Гібсонову стрічку яскравим прикладом культурної продукції епохи насильства. Загалом Галік скептично ставиться до «індустрії релігійного спрощування», коли релігія та, зокрема, християнство сприймаються лише як педагогічна модель виховання людини.

Томаш Галік показує нікчемність ілюзій, у яких сучасний світ у намаганні самовиправдатися шукає й начебто знаходить новий сенс своєї духовності. Краще щиро визнати своє нерозуміння чи сумнів, аніж прикриватися комфортним самообманом, пропонувати дешеві пояснення, що тільки маскують справжню проблему. Адже пошук починається саме в момент визнання сумніву.

Томаш Галік відверто заявляє, що він не вірить у діалог богослов'я і науки, та піддає критиці будь-які спроби застосовувати до релігійної сфери позитивістську методологію. Тенденцію до «унауковлення» релігії Автор називає її «самогубством», бо ж природа релігійних пережиттів аж ніяк не може бути адекватно відображена за допомогою раціональних методів пізнання. Галік не заперечує проблеми поступового вмирання релігії, свідченням якого є домінування в Західній Європі секуляристичної ідеології, однак не бачить можливості врятувати віру в Бога за допомогою наукового інструментарію. Зміни, вважає Автор, можуть зродитися лише «з глибини» духовного досвіду.

Галік мислить віру і християнство в ключі богослов'я парадоксу, яке, на його думку, здатне подолати теперішню кризу християнської релігії. Позаемпірична і надемпірична природа віри – це саме те, що допомагає людині пересягнути рамки болісного емпіричного досвіду. Віра народжується з відваги довіряти неможливому. Віра – це можливість реінтерпретації видимих парадоксів і спосіб їх подолати. Автор приділяє окрему увагу питанню «малої віри». Тут ідеться не про наївну віру, а про ті рештки великої віри, що залишились у християн в епоху великих розчарувань. «Я переконаний, що саме віра, перемінена у вогні криз, звільнена від усього “надто людського”, стане стійкішою перед постійною спокусою спростити, вульгаризувати і знецінити релігію» (с. 39). Сучасна епоха, коли світ занурений у темряву і Бог мовчить, повинна стати надзвичайно важливим духовним етапом найбільшої надії та найбільшого очікування, періодом перевірки власної віри. Віра, пише Томаш Галік, потрібна для «орієнтації нашого існування» (с. 112). За головний аргумент Авторіві правлять не рафіновані богословські теорії чи пастирські повчання, а живий досвід сповідника – щирі й глибокі розважання, що пробиваються крізь стіну скепсису й поринають у пошук Істини.

Книжка «Ніч сповідника: Парадокси малої віри у постоптимістичну епоху» буде корисною та цікавою як для досвідчених богословів, священників та мирян, так і для тих, хто вважає себе невіруючим, а проте відкритий до духовних пошуків.

Христина Жукровська